

ÖRTMECE SÖZLERE BİR ÖRNEK OLARAK TUVALET SÖZCÜĞÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Word Toilet as an Example of Euphemisms

Özlem AKBULAK*

Öz

Birçok dilde var olan örtmece (euphemism) kavramı Türkçede de kimi sözcüklerin kullanımı sırasında doğabilecek ayıp, günah veya korku gibi duyguların ve olumsuz çağrışımların önüne geçmek için meydana gelen bir dil olayıdır. Örtmece söz kullanımındaki amaç, ifade esnasında rahatsızlık uyandırabilecek sözlerin yerine daha farklı veya daha güzel sözler kullanmaktır. Burada yapılan anlaşılacak ya da anlamı gizlemek değil ilgili kavramın, eylemin anlamını korumakla birlikte kullanımını ve ifadesini daha rahat bir hâle getirmektir. Dilde kullanımı eskiye dayanan ve yaygın olan örtmeceler çeşitli araştırmacılar tarafından farklı açılardan değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ise örtmece söz kullanımı, insanların boşaltım ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları mekânların adları bağlamında incelenmiştir. Toplumda ifadesi ayıp karşılanan bu doğal ihtiyacın giderildiği mekân adları da kullanım esnasında duyulan rahatsızlıktan dolayı örtülü ve kapalı bir şekilde belirtilmiştir. Bu örtülü ifade zamanla sözcüğün asıl adı hâline gelip tekrar rahatsızlık duyulduğunda sürekli bir döngü hâlinde değişime uğramıştır. Dildeki bu olay aynı kavramı, olayı veya duyguyu karşılayan yeni sözcüklerin kullanımını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, günümüzde yaygın olarak tuvalet sözcüğüyle karşılanan mekânlar için geçmişten günümüze kullanılmış olan sözcükler örtmece kavramı ekseninde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: örtmece sözler, adlandırma, tabu, Türk dili, dil.

ABSTRACT

The concept of euphemism, which exists in many languages, is a language phenomenon that occurs in Turkish as well, in order to prevent negative connotations and feelings such as shame, sin or fear that may arise during the use of some words. The purpose of using euphemisms is to use different or more beautiful words instead of words that may cause discomfort during expression. What is done here is not to cause incomprehensibility or to hide the meaning, but to make

* Dr. Öğr. Üyesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Çanakkale/Türkiye. E- posta: ozakbulak@comu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-9640-4207.

the related concept, the action more easily expressible, while preserving its meaning. The euphemisms, which are common and used in the language, have been evaluated from different perspectives by various researchers. In this study, the use of euphemism has been examined in the context of the names of the places people use to meet their excretory needs. The names of the places where this natural need, whose expression is shameful in the society, is met, are also stated implicitly and explicitly due to the discomfort felt during use. Over time, this implicit expression became the actual name of the word and changed in a continuous cycle when discomfort was felt again. This event in the language has brought with it the use of new words that correspond to the same concept, event or emotion. In this context, within the scope of the study, the words that have been used from the past to the present for the places that are commonly met with the word toilet are evaluated in the axis of the concept of euphemism.

Keywords: euphemistic words, naming, taboo, Turkish language, language.

Giriş

Dil, bireylerin ve toplumların aynasıdır. Yaşanan her şey dilde yansımasını bulur. Bu yansıma çoğu zaman birebir olurken kimi zaman da örtülü bir şekilde gerçekleşir. Toplumlar bazen kötü duygular çağrıştıran varlık veya nesnelere gerçek adlarıyla anmak istemezler. Bunun için söyleyişi yumuşatacak dolaylı veya kapalı ifadelerle başvururlar. Dildeki bu olaya “örtmece” (euphemism) veya “güzel adlandırma” denir.

Örtmece kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Söylenmesi kaba, çirkin veya sakıncalı görülen nesnelere, kavramların, başka kelimelerle daha uygun ve edepli bir biçimde anlatılması, edebikelam”; *Kubbealtı Lugat*’inde “Amacı bayağı sözler kullanmadan zarif ve güzel bir şekilde anlatma yolu, edeb-i kelâm” şeklinde tanımlanmaktadır. Doğan Aksan ise bu durum için “güzel adlandırma” terimini kullanmakta ve dildeki bu olayın kimi varlıklardan, nesnelere söz edildiğinde doğacak korku, ürkme, iğrenme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacıyla yönelen ve dünyanın her dilinde rastlanan bir değiştirme olayı olduğunu belirtmektedir (2003: 98). Genel anlamda örtmecelerin tabulardan kaynaklandığı görüşü hâkimdir. Tabularda, kutsal görülen varlıklara ve nesnelere karşı çeşitli korkular ve yasaklar ön plandadır. Tabu olarak görülen kavram veya nesne beraberinde onu karşılayan dilsel göstergenin de tabulaşmasına neden olur. Bu gibi duygular neticesinde tabu olarak görülen kavramlar üstü kapalı bir şekilde ifade olanağı bulabilmektedirler. Ahmet Güngör, çeşitli nedenlerle bir kavramın açık bir şekilde adlandırılıp kullanılamaması gibi durumlarda o sözün (göstergenin) tabuya dönüştüğünü belirtmekte ve onu başka sözle

adlandırıp örtmece sözle tanımlamanın insanın ve dilin yetisinde olduğunu vurgulamaktadır (2006: 71). Bu yönüyle bakıldığında örtmecelerin, dilin psikolojik boyutuyla yakın bir ilgisinin olduğu görülür. Örtmecelerde, anlamsal açıdan değil algısal açıdan bir değişiklik söz konusudur. Bu anlatım tarzında çoğunlukla, kelimeler üzerinde yapılan yapısal veya sessel değişikliklerle algı merkezi daha yumuşak ifadelerle uyarılmakta böylelikle bu durum muhtemel tahribatı azaltıp ifade edilecek durumun, kavramın, nesnenin veya olayın kabulünü kolaylaştırmaktadır (Demirci, 2008: 22). Burada amaç anlaşılmanın değilidir. Söz konusu varlık, nesne veya kavramın asıl ismi gizlenirken yerine kullanılan sözcüğün de anlaşılmasına özen gösterilir (Üstüner, 2009: 168-169).

Örtmece sözler daha çok hastalık, ölüm, inanç, cinsellik, boşaltım vb. konularda kullanım alanı bulmaktadır. Örneğin dilimizde *ölüm* kavramı yerine “vefat etmek, canını teslim etmek, öbür dünyaya göçmek, ebedî âleme intikal etmek, rahmetli olmak, hayata gözlerini yummak, ecel şerbetini içmek, vadesi tamam olmak” gibi dolaylı ifadeler kullanılarak ölümün korkutucu ağırlığı örtülmeye çalışılıp yumuşatma ve kabul amaçlanmıştır. Bu şekildeki güzel adlandırmaların yanı sıra ölüm, “nalları dikmek veya eşek cennetini boylamak” ifadeleriyle de anlatılabilir. Bu kullanımlar ise kötü adlandırmaya örnektir (Hirik, 2013: 443). Yine, vücudunda herhangi bir eksiklik veya hastalık olanlar için kullanılan “sakat” sözcüğü yerine zamanla “*özürlü*” ve “*engelli*” sözcükleri yerleşerek incitip rencide etmenin önüne geçilip daha hassas bir ifade olanağı sağlanmıştır. Yukarıdaki örnek aynı zamanda örtmecelerdeki değişimi de göz önüne sermektedir.

Örtmece kelimeler zamanla örttükları asıl kelimenin kabalığını tekrar üstlenmeye başlarlar ve yeni bir örtme işlemine ihtiyaç duyarlar. Bunun gibi Türkçede ‘sakat’ kelimesi yerine örtmeceli kullanım olan ‘özürlü’ kelimesi zamanla sakat kelimesinden daha aşağılayıcı kullanım kazanmıştır. Bunun yerine yeni bir örtmece olan ‘engelli’ kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Belli ki, zamanla kötüleşme olayı, yeni örtmeceler bulma kısır döngüsünü devamlı tetikleyecektir (Demirci, 2008: 31-32).

Örtmecelerin bu özelliğı aynı zamanda dilin söz varlığını eş anlamlı örtmece sözlerle zenginleştiren etnolengüistik bir etkendir (Güngör, 2006: 80). Örneğin “gebe” yerine “yüklü, hamile, iki canlı, ayılı”; “kanser hastalığı” yerine “amansız hastalık, incitmebeni, dokunmabana” gibi sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir.

Örtmece sözler sadece Türkçenin değil birçok dilin önemli bir özelliğidir. Bu konuyla ilgili gerek Türkçede gerekse diğer dillerde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Türkçede örtmece sözler için yapılan çalışmalara bakıldığında genel anlamda, örtmece sözleri ifade etmek için kullanılan terimlerin ele alınıp değerlendirildiği; tanım, terim ve terminoloji konusunda var olan sorunların tartışıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra örtmecelerin tabular ve psikoloji bağlamında değerlendirildiği çalışmalarla bu sözlerin oluşma biçimlerinin ve yapılarının incelendiği çalışmalar da dikkat çekicidir.¹ Çeşitli makale ve bildirilerin yanında lisansüstü tezlerde de günümüzde bu konunun farklı açılardan ele alınıp incelendiği görülmüştür.²

Bu çalışmada da örtmece sözcük konusu, insanların boşaltım ihtiyaçlarını karşıladıkları mekânlar için kullanılan sözcüklerden yola çıkılarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda Türkiye Türkçesinde, günümüzde genel olarak “tuvalet” sözcüğüyle karşılanan bu mekânlar için geçmişten günümüze kadar kullanılmış olan sözcükler yapı, köken ve anlamsal açılardan incelenecektir.

Tuvaletin Tarihi

Yeme-içme-dışkılama ihtiyacı, doğadaki birçok canlıda olduğu gibi insanoğlunda da hayatta kalma faktörünün zorunlu etmenlerindedir. İlk dönemlerde çok uzun bir süre boyunca dışkılama ihtiyacını doğada gideren insanoğlu zamanla kötü kokular, salgın hastalıklar vb. nedenlerle bu ihtiyacı için özel mekânlara gereksinim duymuştur. Bunda kentleşmenin etkisini de göz ardı etmemek gerek. Bilimsel nitelikli çeşitli arkeolojik kazılar ve araştırmalar, günümüzde kullandığımız tuvaletlerin tarihsel süreç içerisinde nasıl bir evrim geçirdikleri konusunu aydınlatmaktadır. Tuvalet ve lağımla ilgili ilk verilere Mezopotamya’da ve İndus Vadisi’nde, daha sonra da Girit ve Myken uygarlıklarında rastlanmaktadır. M.Ö. 3. Binyıl ortalarında Mezopotamya’da hüküm süren Akad Kralı I. Sargon’un sarayının altına bir tuvalet inşa etmesi mimari bir yapı olarak tuvaletin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir (Gülbay, 2003: 1). Romalıların kenti baştan sona aşan su kanalları vardır ve bu kanallar mahkûmlara temizletilmektedir. Yalnızca ayrıcalıklı evlerin kent kanallarına bağlantı yapma hakkı vardır. Maddi güçleri kanala bağlantı yapmaya yetmeyen Romalılar ise ihtiyaçlarını genel helaları kulla-

¹ Bk. (Çağatay, 1974; İnce Özyıldırım, 1996; Üstüner, 2009; Güngör, 2006; Türkmen, 2009; Demirci, 2008; Çiftoğlu Çabuk, 2015; Koç, 2010; Karabulut ve Ospanova, 2013).

² Bk. (Ospanova, 2014; Baykara, 2020; Gecekuşu, 2006; Kurt, 2021; Chuldum-Ool, 2016; Çolak Çelik, 2018; Şentürk, 2019; Aslan, 2019; Güzelsoy, 2021; Jafarova, 2021).

narak gidermektedirler (Horan, 1997: 16-17). Bununla birlikte bu ihtiyaç için geçmişte lazımlık şeklinde çeşitli kapların kullanıldığı ve kap doldukça içindekilerin dışarıya boşaltıldığı bilinmektedir. 18. yüzyılda Avrupa’da yazılmış olan bir mektupta bu ihtiyaçlar için lazımlıkların kullanıldığını göstermektedir:

Sevgili büyükanneçğim ve büyükbabacığım, dün sabah yatağıma sizden gelen bir paket getirdiklerinde ne kadar şaşırıldığımı itiraf etmeliyim. Paketi sabırsızlıkla açtım, içine baktığımda bezelye ve bir tas gördüm. (...) Heyecanla paketten çıkardım ve bir lazımlık olduğunu anladım. Ama öylesine güzel ve gösterişliydi ki, hizmetkârlarım onun sos kabı olarak bile kullanılabileceğini söylediler. Lazımlık gün boyunca ortada durdu ve görenlerin beğenisini kazandı (Emiroğlu, 2011: 187).

1775’te Alexander Cummings klozetin patentini almış, 1778’de ise Joseph Bramah’ın suyun çanakta burgu hareketi yaparak dönmesini sağlayan buluşuyla modern biçimiyle klozetler oluşmuştur (Emiroğlu, 2011: 189).

Günümüze doğru yaklaştığımızda toplumda hijyen bilincinin de yerleşmesiyle birlikte tuvalet alışkanlığının çok büyük önem taşıdığı görülmektedir. Apartman hayatının yaygınlaşmasından önce tuvaletler evin dışında, bahçede veya eve yakın bir yerde küçük birer kapalı yapı olarak bulunurken, dikey yapılaşmayla birlikte her binanın içinde her evin kendi özel tuvaleti bulunmaktadır. Hatta günümüzde birçok evde genel tuvalet ve banyonun yanı sıra ayrıca bir ebeveyn banyo-tuvaleti de yer almaktadır. Öncesinde banyo ve tuvalet için ayrı mekânlar kullanılırken klozetlerin yaygın bir şekilde kullanılmasıyla banyo-tuvalet tek mekân hâline gelmiştir.

Tuvaletlerin mimari açıdan evrimi ve tuvalet kültürü toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. İnsanlar sosyal ve entelektüel anlamda ilerledikçe bu ihtiyaç da değişime uğramış ve mahrem bir hâl almıştır.

Dilde Tuvalet Kültürüyle İlgili İfade ve Örtmeceler

Tuvalet veya boşaltım ihtiyacını açık bir şekilde dile getirmek ayıp karşılandığı için çoğu kültürde bu gereksinim dolaylı veya örtmece sözlerle ifade edilir olmuştur. Genel olarak tuvalet ve tuvalet ihtiyacını gidermek için kullanılan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

İdrarını etmek / Patatesleri sulamak / Sidik kesesini boşaltmak / Sızdırmak / Banyoya gitmek / Bir atla ilgili, biriyle görüşmeye gitmek / Poğaçalar pişti mi diye bakmaya gitmek / Sulamak / Boruyu sulamak / Kablo döşemeye gitmek / Muslukları tamir etmeye git-

mek / Vızıldamak / Otları yakmak / Kırta çıkmak / Radyatörünün suyunu akıtmak / Yılanını akıtmak / Bir gül koparmak / Çıngırak / Fıskırtmak / Pitonun sifonu / Midilliye su vermek / Atlara su vermek / Çöp boşaltmak / Paçavralarını çekiştirmek / Mektup atmak / İşsizle tokalaşmak / Tembellik etmek / Bir numara, iki numara / Zambağın şebnemini silkelemek / Pınar fıskırtmak / Pompalamak / Serpelemek / Siymek / Altına etmek / Çövdürmek / Kaşanmak / Küçük su dökmek / Motorun suyunu değiştirmek / Telefon etmeye gitmek (Horan, 1997: 130).

Bunların yanında şu ifadeler de kullanılır: Su dökmek / Abdest bozmak / Lavaboya gitmek / Hacet görmek / Hacetini yapmak / Çişi gelmek / Altına kaçırmak / Altına yapmak / Gezinmek / Kuşak çözmek / Çemrenmek vb.

Boşaltım İhtiyacının Karşılandığı Mekânlar İçin Kullanılan Sözcükler

Bu bölümde ilgili mekân adları TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlüğü*, *Tarama Sözlüğü*, *Derleme Sözlüğü*, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* ile çeşitli etimolojik sözlüklerden yararlanılarak incelenmiştir. Sözlüklerden alıntılar yapılırken; *Güncel Türkçe Sözlük* GTS, *Derleme Sözlüğü* DS, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* ADS, *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* TETTL, *Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü* ÇTES, *Kubbealtı Lugati* KL, *Köken Bilgisi Sözlüğü* KBS kısaltmaları kullanılmıştır.

Çalışma Türkiye Türkçesi ve ağızlarını kapsamakla birlikte ilgili mekânlar için Eski Türkçe döneminde “batırlık: tuvalet, apteshane” (Cafe-roğlu, 2011:35; Clauson, 1972: 302); Karahanlı döneminde ise “çumuşluk: aptesane, ayakyolu” sözcüklerinin kullanıldığı saptanmıştır. (Atalay, 2006: 1, 503-8; Clauson, 1972: 424).

1. Tuvalet <Fr. Toilette.

GTS: 1. İnsanın dışkıyla idrarını boşalttığı yer, abdesthane, aralık, ayakyolu, yüznumara, hacet yeri, hela, kenef, memişhane, kademhane. 2. Yıkanma, tıraş olma, giyinme, süslenme, taranma işi. 3. Gece kıyafeti. 4. Vücut temizliği ve bakımı için gereken nesne. 5. Sidik veya dışkı. Birleşik Kelimeler: tuvalet ispiirtisu, tuvalet kağıdı, tuvalet masası, tuvalet sabunu, tuvalet takımı, alafranga tuvalet, alaturka tuvalet.

ADS: Tuvalet (veya tuvaletini) yapmak: Sidik veya dışkıyı vücuttan dışarı atmak.

TETTL: saç kıvrımı? Locke? <Fr. yıkanma, taranma, süslenme işi. “Niha-yet geri tarafta oturan şehirlivari giyinmiş genç altın dişli birisi şapkasının

yan tarafından kulakları üzerine dökülen tuvaletini içeri teperken kızarıp bozarak alınır gibi: ‘-Yalan söylemeğe ne borcum var Abbas emmi’ dedi”. (H. Aytekin). (2021: VII, 175).

ÇTES: Ahmet Mithat’tan “giyim ve yüz bakımı masası” anlamıyla; Ahmet Rasim’den “kadın giyim ve donanımı”; TDK sözlüğünde “hela” anlamlarıyla tanımlanmıştır (2012: 640).

KL: (Fr. toilette “küçük bez parçası”) 1. Giyinme, süslenme, yıkanma, tıraş olma, taranma işleri: “Deniz’in işi gücü tuvalet, titizlik, cilve, kriz, şımarıklık” (Refik H. Karay). 2. Bu işin, önünde yapıldığı aynalı mobilya: “Tuvalet masası.” 3. Hanımların balo, düğün vb. gece toplantılarında giydikleri uzun ve ağır elbise: “Hanımefendilerin tuvaletlerini söyleye söyleye bitiremezler” (Reşat N. Güntekin). “İlk defa çocukluktan çıktığı bu değişik genç kız tuvaleti içinde onu bambaşka bir insan olarak görmüştüm” (Kerîme Nâdir). 4. Ayak yolu, helâ: “Tuvalete girip tam işini göreceği sırada vapur kalkmaz mı? Haydi Heybeli, Burgaz, Kınalı ...” (Rauf Tamer).

“Tuvalet (toilette) sözcüğü Latince tela’dan gelen ‘toile’nin küçültülmüş biçimidir; Fransızcada 14. yüzyılda masa üstünde bulunan sabah bakımı, özellikle saç bakımı donanımını anlatıyordu” (Emiroğlu, 2011: 190). Dilimize Fransızcadan girmiş olan bu sözcük ilk dönemlerde bizde de giyim ve bakım için kullanılmasının yanı sıra bu işler için kullanılan masa ve çeşitli aksesuarları karşılayan bir sözcük olarak yer almıştır. Bu kullanıma uygun olarak günümüzde hâlâ kadınların süslenmek ve makyaj yapmak amacıyla kullandıkları aynalı masa “tuvalet masası” olarak adlandırılmaktadır. Yine günümüzde kadınların gece kıyafeti anlamında da kullanılan sözcük yaygın olarak ise insanların dışkı ve idrarını boşalttıkları yerin adı olarak Türkiye Türkçesinde kullanılmaktadır. Tuvalet sözcüğünün kullanım alanı göz önüne alındığında, ilgili mekân adı olarak dilimizde yer alan diğer sözcüklere göre günümüzde halkın her kesimi tarafından çok daha yaygın bir şekilde benimsenip kullanıldığı görülmektedir.

2. Abdesthane <Far. (âb+dest+hâne)

GTS: Tuvalet.

TETTL: abdesthane/aptesane “helâ”<abdest II ve hane “ev”. “Galip o gün Galatasaray’da birdenbire sıkışmış ve aptesthaneye kendini dar atmıştı.” (M. C. Anday) (2016: I, 208).

KL: abdesthâne-abdesâne-âptesâne (Fars. âbdest ve hâne “yer” ile âbdest-hâne) 1. Abdest bozulacak yer, helâ, ayak yolu, tuvalet, yüznumara, kademhâne: “Çıkan toprağı avuç avuç ceplerine koyarak abdesthâneye

filân çıktıkça ceplerinden atıp ortadan kaldırmıştır” (Ahmet Midhat Efendi).
2. Abdest alınacak yer [Eskimiştir].

Abdesthane sözcüğü Farsça âb “su”, dest “el” ve hâne “ev”, olmak üzere toplamda üç ayrı Farsça kökenli sözcüğün birleşmesiyle oluşmuş bir sözcüktür. İlgili sözcük “tuvalet” sözcüğü kadar yaygın ve genel bir kullanıma sahip değildir. Daha çok üst yaş grubunca kullanıldığı gözlemlenmiştir. Emiroğlu, abdesthane sözcüğünün daha resmilerin, memişhanenin ise daha neşelilerin tercihi olduğunu belirtir (Emiroğlu, 2011: 190).

3. Aralık

GTS: 1. Ara... 5. Tuvalet.

“Aralık” sözcüğü asıl olarak “ara” ve “geçit” kavramlarını karşılamaktadır. Sözlüklerin çoğunda bu anlamlarıyla yer almaktadır. Sözcüğün yaygın olmamakla birlikte “tuvalet” anlamında da kullanıldığı saptanmıştır.

4. Ayakyolu

GTS: Tuvalet: “Dostlarından birine kızdı mı onun salonda asılı duran resmini alır, ayakyolunun duvarına asar.” (Salâh Birsal).

DS: Ayakyolu: Tuvalet, kenef (Malatya).

TETTL: “Apteshane, tuvalet” (Meninski) <ayak (basamak için ayaklara taşlar bulunduğundan, krş. kademhane <Ar. kadam “ayak”), fakat niçin yol? (2016: I, 501).

KBS: “Tuvalet” <ayak+yol+u An. ağıl.: “ayağ yolu, ayag yolu, ayah yolu, ayakçak, ayaklık ‘helâ’” ~ ayagyolu (Az.) ayak yolu (Bşk., TatK.) (2011: I, 92).

KL: birl. i. (Eskiden helâlar evin dışında belli bir mesafede bulunduğu için kademhaneden çeviri yoluyla bu ad verilmiştir) Abdesthane, hela, kademhane, tuvalet, yüznumara: “Biz ayakyollarını temizlemek için tuz ruhu kullanmayız” (Hüseyin R. Gürpınar). “Küçük câmiin iki ayak yolu vardı” (Burhan Felek).

Türkçe kökenli “ayak” ve “yol” sözcüklerinin ek alıp birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Kaynaklarda da belirtildiği üzere eskiden tuvaletlerin evin dışında buldukları dönemde kullanılmış ve günümüze geldikçe kullanım sıklığı azalmış bir sözcüktür. Ayakyolu ile Arapça “kadem” ve Farsça “hâne” sözcüklerinin birleşmesi sonucu oluşan “kademhâne” sözcükleri anlamsal yapı olarak çok benzerdir.

5. Yüznumara / 00

GTS: Tuvalet.

DS: Yüznumara: (<Yüz+İt. numero) yüznumara, tuvalet (Diyarbakır).

KL: birli. i. (Kapısının üzerine çift sıfır yazıldığı için bu adı almış olmalıdır) yeni. Ayakyolu, helâ, abdesthâne.

“Yüz numara, Fransızca numarasız (sans numero) sözcüğünden gelmektedir; otel tuvaletleri 00 olarak gösterilirken, çeviri, anlamlandırma hatasıyla bize yazı dilinde aynen, konuşma dilinde yüz olarak girmiştir” (Emiroğlu, 2011: 190). Emiroğlu, tuvalet adlandırma tarihinde yüz numaranın nötr niteliğini de koruduğunu belirtir.

6. Hacet Yeri

GTS: hacet: Arapça *ḥācet*. 1. Herhangi bir şey için gerekli olma, ihtiyaç, gereklilik, lüzum. 4. İdrar ve dışkı. hacet yeri: Tuvalet.

ADS: hacet görmek: 2. Tuvalete gitmek, hacetini yapmak (görmek): Küçük veya büyük abdestini yapmak.

TETTL: Hacet: ihtiyaç <Ar. *ḥāca* a.m. *ḥacete* gitmek/hacete varmak, helâya çekilmek (Meninski). “Gece bir *ḥācete* çıktım”. (2016: III, 341-342).

ÇTES: Ar. *ḥāca*. Gereksinme, ihtiyaç. Defihacet. (2012: 221).

KL: Hâcet: i. (Ar. *ḥācet*) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç. Hâcet yeri: Ayakyolu, helâ, tuvalet. Hâceti gelmek (olmak): Abdesti gelmek. Hâcetini yapmak: Abdestini yapmak.

Arapça kökenli “hacet” sözcüğü ihtiyaç, gereksinim anlamlarına gelmektedir. “Hacet yeri” insanların boşaltım ihtiyaçlarını giderdikleri yer, “hacet görmek” ise bu ihtiyacı karşılamak anlamında kullanılmaktadır.

7. Hela

GTS: Arapça *ḥalâ*. Tuvalet.

DS: hela: <Ar. *halâ*: hela; bk. ayrıca *ayah-yoli* (Erzurum). Daraldı, helâya zor yetiştii. (DS. IV, 1347).

TETTL: *helâ*, b. *halâ*. *halâ* II/BSTTk. *Helâ* “apteshane, tuvalet” <*ḥalâ*³ “açık hava, dışarı, kır”. “Cümleden *ḫabīḥ* bir *fi*^l ki *insānuḥ* *ḥalâya* varması ve *biḫ-ẓarūret* *def*^c -i *taḫāzā* *ḫılmasıdır*” (‘*Ālī*). “Bir *bataḫdur* ki *cife-i dūnyā*, / Gösterübdür anı *miṣāl-i ḫalâ*.” (‘*Ālī*). “Ya gece sinemada ve kahvehanede yakalanmış ya da okul helasında sigara içerken basılmışlardı.” (C. Kavukçu). *Helâya* var-: “abdesthaneye gitmek” (Meninski).

ÇTES: *hela*: Men xvii 1. Boşluk, vakum 2. Abdesthane ~ Ar. *ḥalâ*³

KL: *helâ*: i. (Ar. *ḥalâ*³ “boş yer”den) [Kelimenin aşağıdaki anlamı Türkçede ortaya çıkmıştır] Abdest bozmaya mahsus yer, abdesthâne, ayakyolu,

yüznumara, kademhâne: “Dünkü zelzelede helânın duvarı çatladı” (Burhan Felek).

Arapça kökenli “hela” sözcüğü aslında boş, ıssız anlamlarına gelmekteyken dilimizde tuvalet için kullanılmıştır. Günümüzde yine bu sözcük daha çok kırsal kesimde veya yaşça büyük kişilerce kullanılmaktadır.

8. Kenef

GTS: Arapça kenîf. 1. İsim, halk ağzında “tuvalet”: “Sabahleyin kalkınca ilk iş kenefe gitmek sonra el yüz yıkamaktır.” (Orhan Kemal). 2. Sıfat, halk ağzında “pis, berbat”.

ADS: Bok boku kenefte bulur: “Kötüler birbirlerini nerede bulacaklarını bilirler ve orada buluşurlar”.

DS: Kenef: Ayakyolu, hela, tuvalet (Afyon, Gaziantep, Malatya).

TETTL: kenef II (kaba konuşmada) “ayakyolu, tuvalet” (bilhassa iptidai ve pis olursa) <Ar. kanîf a.m. ya da kenef I. “Dışarıya çıkınca hemen kenefe doğru koştu”. (Kemal Tahir). (2016: IV, 228).

ÇTES: kenef: Men xvii kenif helâ-kanîf: korunak, sığınak, helâ (2012: 317).

KL: kenef: i. (Ar. kenîf’ten) Ayak yolu, abdesthâne, tuvalet, yüznumara, helâ. 2. argo. Çok pis, çok berbat kimse.

Arapça “kenef” sözcüğü asıl taraf, yön anlamına gelmekteyken bir dönem dilimizde tuvalet için kullanılmıştır. Ancak sözcük zamanla örtmece özelliğini kaybettiği için günümüzde kullanımı hoş karşılanmamaktadır.

9. Memişhane

GTS: isim, halk ağzında tuvalet.

TETTL: memişhane b. memşa-hane/memşa/memişane/memişhane: “abdesthane” <Şemseddîn Sâmi’ye göre “galat-ı fahiş”: Ar. mamşâ ve hâne “ev”, b. abdesthane. “Böyle otuz senesini memişhanede geçirdi. Bayram ağa ‘para yapmak için bir bu Yenicami memişhaneleri bir de Galata köprüsü vardır. Ben bu Yenicami abdesthanelerini Dolmabahçe sarayına değiştirmem’ derdi”. (Halikarnas Balıkcısı). “Beyefendi memişhanede”. (R. Bilginer). (2018: V, 101).

ÇTES: Men xvii memşî ayakyolu, tuvalet; KT 1900 memşâhane a.a. Ar mamşâ/mamşî: gidilen yer, koridor, geçit + Fa hâne: ev, mekân. Hane, zaten ayakyolu anlamına gelen memşâ sözcüğüne yer ifade eden +hane eklenmesi Şemseddin Sami’ye göre (2015) “galat-ı fahiş”tir (2012: 398).

KL: i. (Ar. memşā “yürünecek yer, yol” ve Fars. ḥāne “ev, yer” ile memşā-ḥāne’den) halk ağızı. Helâ, ayakyolu, abdesthâne, tuvalet: “Ayol, kırk yıllık memişhânenin adı da mı değişti?” (Burhan Felek).

Arapça “memşā” ile Fars. “ḥāne” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuş olan yapı bir dönem daha çok halk ağızında kullanılmıştır.

10. Kademhane

GTS: isim, eskimiş, Arapça ḳadem + Farsça ḥāne.

TETTL: “abdesthane” <kadem ve hane, b. abdesthane. “Erenköyüne gittik gideli, o muannid inkıbazı, o kâfir idrar zorunu çekerim, kademhaneyi boyliyacağım veya bir yerde su dökeceğim diye üç buçuk atarım”. (S. M. Alus). (2016: IV, 42).

KL: i. (Ar. ḳadem “ayak” ve Fars. ḥāne “ev, yer” ile ḳadem-ḥāne) Ayak-yolu, abdesthâne, helâ.

Arapça ayak anlamına gelen “kadem” sözcüğü ile Farsça ev, yer anlamındaki “ḥāne” sözcüklerinin birleşmesi şeklinde oluşmuştur.

11. Lavabo

GTS: Fransızca lavabo. 1. Üzerinde su muslukları bulunan, porselen, emaye, sac vb.nden yapılmış, el, yüz, bulaşık yıkamaya yarar, çukur yer veya eşya. 2. Tuvalet.

Fransızca kökenli olan ‘lavabo’ sözcüğü asıl el, yüz yıkama yeri anlamındayken örtmece olarak tuvalet için de kullanılmaktadır.

12. Kabine

GTS: Fransızca cabinet. 1. Bakanlar Kurulu, hükûmet 2. Hekim muayenehanesi 3. Kabin 4. Hela.

KL: i. (Fr. cabinet <ital.) 1. Bakanlar Kurulu, hey’eti vükelâ. 2. Küçük oda veya bölme, kabin. ... 5. Helâ, ayakyolu.

Fransızca kökenli olan “kabine” sözcüğü dilimizde de yaygın olarak asıl anlamı olan Bakanlar Kurulu, hükûmet anlamlarında kullanılmakla birlikte küçük oda, kabin anlamlarından yola çıkılarak tuvalet anlamında örtmece sözcük olarak da kullanılmaktadır.

13. WC

WC, İngilizce “water closet”in kısaltmasıdır. Günümüzde gerek sözlü dilde gerekse yazılı olarak çok fazla tercih edilmektedir. Evrensel bir simge haline gelen WC kısaltması dünyanın birçok yerinde alışveriş merkezlerinde, restoranlarda, çarşı ve pazar gibi alanlarda tuvaleti göstermek için kulla-

nılmaktadır. Sözcüğün simgesel bir yapıda olması ve henüz örtmece özelliğini koruyor olması yaygın bir şekilde kullanılmasının sebeplerinden olsa gerek.

Boşaltım İhtiyacının Karşılandığı Mekânlar için Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanılan Sözcükler

Bu bölümde verilen sözcükler *Derleme Sözlüğü* taranarak tespit edilmiştir:

Abiriz [abrez]: Aptesane, ayakyolu. (*İğdır -Kr.); [abrez]: (Taşburun *İğdır -Kr.) (DS. I, 23).

Aç çardak: Helâ. (Karakuş, Ünye -Or.) (DS. I, 58).

Apana: Apteshane, helâ. (Kozagaç, Gölhisar -Brd.) (DS. I, 283).

Apsane: Helâ, aptesane (Büyükyenice, Osmaneli -Bil.) (DS. I, 290).

Arsuva: Helâ aralığı. (-Sm.) (DS. I, 332).

Artçardak: Helâ, aptesane. (Karakuş, Ünye -Or.) (DS. I, 334).

Avlum: Ayakyolu, hela. (Yeşilöz, Güdül -Ank.) (DS. XI, 4431).

Ayağ yolu [ayag yolu, ayaò yolu, ayakcak (III), ayaklık (I) -1]: Aptesane, helâ, ayak yolu. (-Brd.; -Md.); [ayag yolu]: (Hayati, Erbaa -To.); [ayaò yolu]: (Boyabat -Sn.; -To.; Uzunmusa -Or.; Hisarüstü, Keşap -Gr.; Haçavera, Maçka -Tr.; -Gm.; Çayeli köyleri-Rz.; Çöğmen, Köyceğiz-Mğ.) (DS. I, 398-399).

Ayağ yolu: [ayağ yolu] (DS. I, 399).

Ayakcak (III) [ayağ yolu] (DS. I, 400).

Ayaklık (I) 1. [ayağ yolu] (DS. I, 404).

Ayvat: Helâ. (-Gr. Köyleri) (DS. I, 433).

Boklağı [boklangeç, bokluk -1, boksak, boksalak, boksalık (I)] 1. Helâ. (-Çkr.) (DS. II, 733).

Çahtana: Ayakyolu, yüznumara. (Karaçay Aşireti, Kadınhanı-Kn.) (DS. III, 1040).

Çalıpalma: Avlunun bir köşesine yapılan, büyük bir delikten kolayca temizlenen kuyusuz helâ. (Bor-Nğ.) (DS. III, 1056).

Çarak: Yüznumara. (Cide-Ks.) (DS. III, 1080).

Çeşme (I): Yüznumara. (Niğzevan -Ar.; -Md.; -Gaz.; Ereğli-Kn.) (DS. III, 1148).

Daşara [daşra] Helâ. (Işıklar *Sındırgı -Ba.) (DS. IV, 1375).

Dırık (III): 1. İshal. 2. Helâ. (İrişli, Bayburt, Sarıkamış, Selim-Kr.) (DS. IV, 1469).

Ebdesâne: Ayakyolu, hela. (Hayati, Erbaa-To.) (DS. XI, 4490).

Evesthane: Helâ, tuvalet. (Karakoyunlu-Kr.) (DS. V, 1802).

Gadem tana: Yüznumara, tuvalet. (-El.) (DS. VI, 1890).

Ganere (II): Yüznumara. (Dariveren, Acıpayam -Dz.) (DS. VI, 1911).

Gez (XI) [gezinti (I) -3, gezme (I)] Ayakyolu, yüznumara. (Ortaköy, Çal -Dz.) (DS. VI, 2019).

Gola (I): [golluk (VI)] Yüznumara, helâ. (Gümenes, Bafra-Sm.) [golluk (VI)] (Bafra ve köyleri-Sm.) (DS. VI, 2097).

Güllük (II): Yüznumara. (-Bo.) (DS. VI, 2220).

Kanat (II): 2. Yüznumara. (-Bo.; Kartal-Ist.) (DS. VIII, 2618).

Kenef: Ayakyolu, hela. (Af.; -Gaz.) (DS. XI, 4545).

Kenent: Ayakyolu, helâ. (-Ank.) (DS. VIII, 2742).

Kola (II): Ayakyolu, hela. (*Boyabat -Sn.) (DS. VIII, 2907).

Kul [kula (II)]: Ayakyolu, helâ. (Boyabat-Sn.) [kula (II)] (Taşköprü-Ks.) (DS. VIII, 2993).

Küllük (IV): Ayakyolu, hela. (Alemdar-Bo.; Afşin ve köyleri-Mr.; -Nğ.) (DS. VIII, 3031).

Memişhana [memşane]: Ayakyolu, hela. (Uluşiran, Şiran-Gm.) [memşane]: (Müşgebi, Bodrum-Mğ.) (DS. XI, 4591).

Oturak (III): 1. Hela, ayakyolu. (Maksutlu, Şarkışla-Sv.) (DS. IX, 3295).

Pöşmük: Hela. (-Ml.) (DS. IX, 3481).

Sidekliğ: Sidik yolu. (Kerkük) (DS. XI, 4695).

Siyek (I): 2. Ayakyolu, hela. (Karaçulha, Fethiye-Mğ.) (DS. XI, 4699).

Siyek (III): Ayakyolu, hela. (-Ama.; Bor -Nğ.; Osmaniye-Ada.) (DS. X, 3650).

Suva (IV): Ayakyolu, helâ. (-Sm.) (DS. X, 3702).

Taşra: Hela. (-Krş. ve çevresi) (DS. XI, 4741).

Taşra [taşıra, taşura]: Yüznumara, ayakyolu. (Bor -Nğ.) [taşıra]: (Bor -Nğ.) [taşura]: (Öreyler, Simav -Kü.) (DS. X, 3841).

Tırtırdamı: Ayakyolu, hela. (-Ba.) (DS. X, 3925).

Sonuç

Söylenmesi kaba, çirkin veya ayıp sayılan sözcükler için dilde bu sözcükler yerine örtmece sözcükler kullanılır. Bu örtmece sözcüklerin amacı, asıl sözcüğün kullanımı esnasında oluşabilecek rahatsız edici duyguyu kapatıp ilgili kavramın daha dolaylı ve rahat bir şekilde ifade edilmesini sağlamaktır. Ancak zamanla örtmece olarak kullanılan sözcükler bu özelliklerini kaybedip sözcüğün asıl adı olarak kullanılmaya ve tekrar ayıp, korku vb. duygular taşımaya başlarlar. Bunun sonucunda ilgili kavramı karşılamak üzere yeni örtmece sözcükler eskisinin yerini almaya başlar. Bu döngü beraberinde dilde aynı kavramı karşılayan çok sayıda sözcüğün yer almasına neden olur. Bu çalışmada da örtmecelerin bu özelliği insanların boşaltım ihtiyaçlarını karşıladıkları ve genelde “tuvalet” olarak adlandırılan yerler için kullanılan sözcükler açısından ele alınmıştır.

Bütün dillerde olduğu gibi Türkçede de ayıp kabul edilen kavramlardan olan “tuvalet”, örtmece sözcüklerle ifade edilmiş ve zamanla eskiyip örtmece özelliğini kaybedince de yeni sözcüklerle temsil edilir olmuştur. Yapılan çalışmada Türkçenin ilk dönemlerinden günümüze gelinceye kadar genel olarak ‘tuvalet’ sözcüğüyle adlandırdığımız yerler için kullanılan sözcükler çeşitli sözlükler taranarak belirlenmiş ve bu yerler için Türkiye Türkçesinde, “tuvalet, abdesthane, aralık, ayakyolu, yüznumara, hacet yeri, hela, kenef, memişhane, kademhane, lavabo, kabine” sözcükleri ile “WC” kısaltmasının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin kökenlerine göre dağılımları şu şekildedir: ikisi Türkçe: “aralık, ayakyolu”; üçü Fransızca: “tuvalet, lavabo, kabine”; ikisi Arapça: “hela, kenef”; biri Farsça: “abdesthane”; ikisi Arapça + Farsça: “memişhane, kademhane”; biri Arapça + Türkçe: “hacet yeri”; biri Türkçe + İtalyanca: “yüznumara”. Ayrıca “WC” kısaltması İngilizce “water closet” sözcüklerinin kısaltılması sonucu oluşmuştur. Tespit edilen on iki sözcükten sadece ikisinin Türkçe kökenli olması örtmece sözcük kullanımında yabancı kökenli sözcüklerin kullanımının örtmece olgusunun mantığı gereği daha çok tercih edildiğini de göstermektedir. Yine bu sözcüklerden tuvalet ve WC’nin günümüz Türkiye Türkçesinde standart dilde daha yaygın bir biçimde kullanıldığı söylenebilir.

Çalışmada ayrıca Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılmakta olan sözcükler de taranmış ve yukarıda belirtilen sözcükler dışında ilgili kavramı karşılamak üzere “abiriz [abrez], aç çardak, apana, apsane, arsuva, artçardak, avlum, ayak yolu [ayağ yolu, ayað yolu], ayakcak, ayaklık, ayvat, boklağı [boklangeç, bokluk -1, boksak, boksalak, boksalık (I)], çadõtana, çalıpalma, çarak, çeşme (I), daşara [daşra], dırık (III), gadem tana, ganere (II), gez (XI)

[gezinti (I) -3, gezme (I)], gola (I), güllük (II), kanat (II), kenent, kola (II), kul [kula (II)], küllük (IV), oturak, pöşmük, sidekliğ, siyek (I), siyek (III), suva (IV), taşra [taşıra, taşura], tırtırdamı” sözcüklerinin kullanıldığı saptanmıştır.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (2003). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aslan, Samet (2019). *Derleme Sözlüğündeki Örtmece Kelimeler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Atalay, Besim (2006). *Divanü Lûgat -it -Türk I-IV*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ayverdi, İlhan (2011). *Kubbealtı Lugati, Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Baykara, Sadık (2020). *Yeni Uygur Türkçesinde Örtmeceler*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Caferoğlu, Ahmet (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Chuldum-Ool, Aygulya (2016). *Tuva Türkçesinde Tabu ve Örtmece Sözcükler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Clauson, Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century*. London: Oxford University Press.
- Çağatay, Saadet (1974). “Türklerde Batıl İnançlar Arasında Tabu”. *I. Uluslararası Türk Folklor Sempozyumu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kültür Müşavirliği, Milli Folklor Enstitüsü.
- Çiftoğlu Çabuk, Arzu (2015). “Türkçedeki Örtmece Sözcüklerin Oluşum Yolları”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5): 136-160.
- Çolak Çelik, Gizem (2018). *Türkiye Türkçesi Basın Dilinde Örtmece (Efe-mizm-Disfemizm)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Demirci, Kerim (2008). “Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine”. *Milli Folklor*, 77: 21-34.
- Emiroğlu, Kudret (2011). *Gündelik Hayatımızın Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gecekuşu, Ahmet (2006). *Güzel Adlandırma*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

- Gülbay, Onur (2003). *Eskiçağ'da Tuvalet Kültürü*. İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Güngör, Ahmet (2006). "Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 29: 69-93.
- Güngör, Ahmet (2006). "Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Zeki Başar Özel Sayısı, 29: 69-93.
- Güzelsoy, Yusufhan (2021). *Kırgız Türkçesinde Örtmece Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Hirik, Erkan (2013). "Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nde Ölüm Örtmeceleri". *Yeni Türkiye, Türkçe Özel Sayısı*, 55: 441-451.
- Horan, Julie L. (1997). *Tuvaletin Sosyal Tarihi*. Çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Milliyet Kitapları.
- İnce Özyıldırım, Işıl (1996). "Türkçede Örtmece Sözcükler Üzerine Bir Araştırma". *Dil Dergisi*, 50: 15-21.
- Jafarova, Turkan (2021). *Azerbaycan Türkçesinde Örtmeceler ve Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırmalı Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Karabulut, Ferhat ve Gulmira Ospanova (2013). "Örtmece Sözlerin Mantiği: Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Karşılaştırmalı Model Analizi". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2): 122-146.
- Koç, Aylin (2010). "Hastalık İsimlerinde Örtmece". *Türk Dünyası Araştırmaları*, 188: 77-94.
- Kurt, Mustafa Cankut (2021). *İletişim Sosyolojisi Açısından Örtmeceler: Dede Korkut Örneği*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Nişanyan, Sevan (2012). *Sözlerin Soyacağı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Ospanova, Gulmira (2014). *Türkiye Türkçesinde Örtmeceler*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Şemseddin Sami (2015). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Nadir Eserler Kitaplığı.
- Şentürk, Şule (2019). *Derleme Sözlüğü'ndeki Örtmeceler Üzerine Dilbilimsel Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

- Tietze, Andreas (2016). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, C.I-IV*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, Andreas (2018). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, C.V*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, Andreas (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, C.VI-VII*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Türkmen, Seyfullah (2009). “Türkçedeki Örtmece Sözcükler”. *Karadeniz Araştırmaları*, 6(23): 131-140.
- URL-1: Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 25.09.2022).
- Üstüner, Ahat (2009). “Örtmece Sözcüklerle İlgili Terimler”. *Turkish Studies*, 4(8): 166-176.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*